

DYSLEXIEBELEID

**EEN PRAKTISCHE UITWERKING VAN HET DYSLEXIEBELEID,
VOOR OUDERS, LEERLINGEN EN DOCENTEN**

APRIL 2022

Inhoudsopgave

1.	Wat is dyslexie?	2
	Definitie.....	2
	Leerlingen over dyslexie.....	3
	Wanneer heeft een leerling dyslexie?	3
2.	Plaatsing van leerlingen met dyslexie op het Minkema College	3
3.	Signalering.....	4
4.	Begeleiding op school	4
	Taken en verantwoordelijkheden binnen het team	4
	De zorgcoördinator (VMBO-locatie)	5
	De pluscoach/orthopedagoog (VMBO-locatie)	5
	De dyslexiecoördinator (HAVO/VWO-locatie)	5
	De mentor (VMBO-locatie)	5
	De mentor (HAVO/VWO-locatie).....	6
	De vakdocent.....	6
	De leerling	6
	Ouders.....	7
5.	In de les	7
	Extra mogelijkheden voor de begeleiding van de leerling met dyslexie.....	7
	De Steinpas (VMBO-locatie).....	8
	De Toetspas (HAVO/VWO-locatie)	8
	Schoolbrede afspraken waar ook leerlingen met dyslexie bij gebaat zijn	9
	Toetsen en beoordeling	9
6.	Voorlichtingsbijeenkomst dyslexie	10
7.	ICT ondersteuning.....	10
8.	Dispensatie.....	11
	VMBO-locatie	11
	HAVO/VWO-locatie: De onderbouw	11
	De bovenbouw: HAVO	11
	De bovenbouw: VWO	11
9.	Examenregeling	12
	Schoolexamens.....	12
	Centraal examen in mei	12
10.	Informatie voorziening.....	14

Open dag (VMBO-locatie)	14
Ouderinformatieavond (VMBO-locatie)	14
Startgesprek met de mentor (VMBO-locatie)	14
Open dag (HAVO/VWO-locatie)	14
Startgesprek met de dyslexiecoördinator (HAVO/VWO-locatie)	14
11. Lijst met gebruikte afkortingen	15
12. FAQ (uit 'masterplan dyslexie')	16
12. Achtergrondinformatie & Bruikbare websites	18

1. Wat is dyslexie?

Om leerlingen met dyslexie goed te kunnen begeleiden en hun problemen te begrijpen, is het belangrijk om te weten wat de stoornis dyslexie inhoudt en wat de mogelijke gevolgen ervan zijn voor de leerling. Met voldoende kennis kan namelijk ook adequate begeleiding worden gegeven.

Definitie

Allereerst komt dyslexie voor in alle vormen van onderwijs en is het niet gebonden aan intelligentie of sociaaleconomische achtergrond. Het is een complex probleem dat invloed heeft op het gehele functioneren van een leerling.

Dyslexie betekent letterlijk: niet kunnen lezen. De term komt uit het Grieks. Dys = niet goed functioneren/beperkt en lexis = taal of woorden.

Bij dyslexie gaan lezen, spellen en ook zelfs schrijven, gezien de leeftijd en het onderwijsniveau, veel te moeizaam, terwijl iemand wel een intelligentie op niveau heeft. Er is alleen sprake van dyslexie als er geen andere oorzaken zijn die de leesproblemen kunnen verklaren. Bij dyslexie kunnen zowel lees- als spellingsproblemen voorkomen, maar deze komen ook los van elkaar voor. De definitie die wij op het Minkema College hanteren is die van de Stichting Dyslexie Nederland (SDN, 2008):

“Een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau.” (Stichting Dyslexie Nederland, 2008, p.11)

Hardnekkigheid is een belangrijk kenmerk van dyslexie, niet alleen bij het leren lezen en spellen, maar ook bij het snel en vlot kunnen lezen.

Leerlingen over dyslexie

“Ik ben er op de basisschool aan gewend geraakt om mijn toetsen gesproken te krijgen. Zo heb ik ook mijn Citotoets gedaan. Daarom heb ik daarbij goede resultaten gehaald”.

“Het is belangrijk dat mijn leerkrachten weten dat ik dyslexie heb, ik doe daardoor veel langer over mijn toetsen”.

“Een boek lezen? Echt niet, dat vind ik gewoon niet leuk...”

Wanneer heeft een leerling dyslexie?

Leerlingen hebben officieel dyslexie wanneer dat door testen is gebleken. Die testen zijn afgenomen door een erkend orthopedagoog/psycholoog, gekwalificeerd voor het uitvoeren van psychodiagnostisch onderzoek met specialistische kennis op het gebied van leerstoornissen. In het verslag van de orthopedagoog/psycholoog dient adviezen te staan met betrekking tot het onderwijs aan deze leerling. De leerling krijgt een dyslexieverklaring met een onbepaalde geldigheidsduur.

2. Plaatsing van leerlingen met dyslexie op het Minkema College

De aanmelding van leerlingen op het Minkema College vindt plaats door de basisschool via Onderwijs Transparant. De basisschool levert hierin het onderwijskundig rapport. In het onderwijskundig rapport zal melding gedaan worden van dyslexie. Verdere informatie krijgt de school tijdens de warme overdracht van de basisschool. Er wordt specifiek gevraagd naar de ondersteuningsbehoefte van de leerling, de hulpmiddelen die de leerling gebruikt en de wijze waarop de leerling begeleid is. Tevens is het belangrijk te weten of de basisschool in bezit is van de dyslexieverklaring en bijbehorend onderzoeksverslag.

Op de VMBO-locatie wordt aanvullend aan ouders na aanmelding een intakeformulier opgestuurd. Het doel van het intakeformulier is om de leerling beter te leren kennen. Ouders worden verzocht extra informatie met betrekking tot de dyslexie en/of mogelijk andere ondersteuningsbehoeften door te geven. Ook wordt gevraagd de dyslexieverklaring en het onderzoeksrapport ter beschikking aan de school te stellen als deze nog niet is aangeleverd.

Het is belangrijk om de ondersteuningsbehoefte van de leerling vanaf het begin van de schoolcarrière duidelijk in beeld te hebben. Zo kan aangesloten worden op de begeleiding die al gegeven is op de basisschool en kunnen leerlingen bepaalde faciliteiten ontvangen.

De twee locaties van het Minkema College hebben verschillende werkwijzen wat betreft de begeleiding van leerlingen met dyslexie. In dit document zal daarom bij verschillen in werkwijzen op

de VMBO-locatie en op de HAVO/VWO-locatie nadere uitleg gegeven worden en verwezen worden naar de desbetreffende locaties.

3. Signalering

Bij veel leerlingen is de diagnose dyslexie tijdens het basisonderwijs gesteld, maar toch kunnen docenten of mentoren ernstige lees- en/of spellingsproblemen bij leerlingen zonder diagnose signaleren. Dat kan zowel in de brugklas als de leerjaren daarna. Wanneer bij docenten of mentoren het vermoeden van dyslexie is ontstaan kan contact worden opgenomen met de dyslexiecoördinator (HAVO/VWO-locatie) of zorgcoördinator (VMBO-locatie). Deze zal in overleg met de taaldocenten, de mentor en de zorgcoördinator (HAVO/VWO-locatie) bepalen welke vervolgstappen er worden genomen.

Het is mogelijk dat er eerst een signaleringsdictee (HAVO/VWO-locatie) wordt afgenomen om te bepalen of er mogelijk sprake is van dyslexie. Daarnaast is het op beide locaties ook mogelijk om een dyslexiesignaleringsstest (DST) uit te voeren. Op basis van deze signaleringstesten kan geen diagnose gesteld worden. Wanneer er door de test(s) een sterk vermoeden van dyslexie is, geven wij het advies af om bij een externe zorgspecialist langs te gaan voor uitgebreide diagnostiek. Deze specialist zal uiteindelijk aan de hand van verdere onderzoeken een definitieve diagnose kunnen stellen en is ook bevoegd om een dyslexieverklaring af te geven.

4. Begeleiding op school

Taken en verantwoordelijkheden binnen het team

De begeleiding van een leerling die op het Minkema College binnenkomt met een dyslexieverklaring loopt via een vaste route. De plaatsingscommissie verwerkt de informatie van de basisschool en het intakeverslag dat door ouders is ingevuld. Deze informatie wordt gedeeld met de mentor en de zorgcoördinator (VMBO-locatie) of dyslexiecoördinator (HAVO/VWO-locatie) van het team. Al voor het schooljaar start, moeten de dyslexieverklaring en het onderzoeksrapport op school aanwezig zijn. Ook moet duidelijk zijn met welke hulpmiddelen de leerling op de basisschool heeft gewerkt.

Om te zorgen voor de juiste begeleiding hebben de hierna genoemde personen ieder een eigen verantwoordelijkheid.

De zorgcoördinator (VMBO-locatie)

- ✓ Voegt de dyslexieverklaring en het onderzoeksverslag toe aan het leerling-dossier van de administratie. De administratie zet dan in Magister een vermelding dat de leerling dyslexie heeft.
- ✓ Laat een Steinpas maken waarop de faciliteiten staan waar de leerling gebruik van maakt.
- ✓ Informeert het team over actuele ontwikkelingen op het gebied van dyslexie en over afspraken die schoolbreed gelden.

De pluscoach/orthopedagoog (VMBO-locatie)

- ✓ Controleert de dyslexieverklaring en het onderzoeksverslag op geldigheid.
- ✓ Geeft de Steinpas aan de leerling met uitleg over de verleende faciliteiten.
- ✓ Maakt een overzicht van alle leerlingen met dyslexie per leerjaar.

De dyslexiecoördinator (HAVO/VWO-locatie)

- ✓ Voert een startgesprek met de leerling.
- ✓ Informeert bij de leerling welke ondersteuning de leerling gehad heeft op de basisschool en met welke hulpmiddelen de leerling gewend is te werken.
- ✓ Bepaalt op welke faciliteiten de leerling recht heeft tijdens de middelbare schooltijd.
- ✓ Laat de dyslexieverklaring, het onderzoeksverslag en het intelligentieonderzoek toevoegen aan het leerlingdossier door de leerlingadministratie. Deze zet ook in Magister een vermelding dat de leerling dyslexie heeft.
- ✓ Zorgt voor een toetspas waarop de faciliteiten staan waar de leerling gebruik van maakt.
- ✓ Zorgt ervoor dat de toetspas aan de leerling wordt gegeven met uitleg van de verleende faciliteiten.
- ✓ Zorgt voor een overzicht van alle leerlingen met dyslexie per leerjaar. Dat wordt op een centrale plaats toegankelijk gemaakt voor alle docenten.
- ✓ Informeert het team over actuele ontwikkelingen op het gebied van dyslexie.

De mentor (VMBO-locatie)

- ✓ Vraagt de dyslexieverklaring en het onderzoeksverslag op bij ouders, indien deze nog niet aanwezig zijn.
- ✓ Informeert bij de leerling welke ondersteuning de leerling gehad heeft op de basisschool en met welke hulpmiddelen de leerling gewend is te werken (bijv. Kurzweil).
- ✓ Maakt het Stein Succes Plan en vermeld hierin de ondersteuningsbehoeften van de leerling.
- ✓ Geeft in het groepsoverzicht duidelijk aan welke leerlingen in de klas dyslexie hebben.
- ✓ Informeert een aantal keren per jaar (in aanloop naar de TRIA's) of de geboden faciliteiten toereikend zijn.

- ✓ Communiceert deze informatie met de zorgcoördinator en de coördinator leerlingzaken tijdens de TRIA.
- ✓ Verzamelt signalen over het functioneren van de leerlingen met dyslexie (van leerling, ouders, team), registreert belangrijke zaken in Magister en onderneemt actie waar mogelijk.

De mentor (HAVO/VWO-locatie)

- ✓ Houdt de leerling in de gaten en vraagt tijdens mentorgesprekken hoe de leerling omgaat met de dyslexie.
- ✓ Maakt aan klasgenoten duidelijk dat extra faciliteiten geen voorrecht zijn, maar noodzaak.
- ✓ Geeft aan vakdocenten door welke leerlingen uit de klas dyslexie hebben.
- ✓ Geeft het aan de dyslexiecoördinator door als er zorgen zijn met betrekking tot dyslexie.
- ✓ Verzamelt signalen van vakdocenten en ouders over het functioneren van een leerling met dyslexie.
- ✓ Registreert belangrijke zaken in Magister en onderneemt waar nodig actie.
- ✓ Informeert vakdocenten over eventuele aanpassingen in de voorzieningen van de leerling.

De vakdocent

Weet welke leerlingen dyslexie hebben en verleent de faciliteiten waar de leerling recht op heeft.

Namelijk:

- ✓ Geeft verlengde toetstijd.
- ✓ Telt spelfouten beperkt mee (binnen de vakgroep zijn hierover afspraken gemaakt).
- ✓ Gaat bij tegenvallende resultaten in gesprek met de leerling om een passende oplossing te zoeken.
- ✓ Geeft gelegenheid hulpmiddelen in te zetten.
- ✓ Levert een toets aan in gewenst format (PDF, Word) indien de leerling werkt met voorleessoftware.
- ✓ Houdt rekening met leerlingen met dyslexie, bijvoorbeeld als de leerling meerdere (taal)toetsen heeft op één dag, een te korte voorbereidingstijd heeft o.i.d..
- ✓ Laat bij toetsen met keuzes uit A, B, C, D antwoorden deze letters altijd als hoofdletter opschrijven, om vergissing tussen *b* en *d* te voorkomen.
- ✓ Zorgt voor een antwoordblad.
- ✓ Heeft positieve verwachtingen: waar de leerling goed in is wordt benadrukt en er worden reële eisen aan werk en werkhouding gesteld.

De leerling

- ✓ Heeft een positieve en actieve houding en neemt zelf initiatief waar nodig.

- ✓ Maakt actief gebruik van de geboden faciliteiten.
- ✓ Weet welke ondersteuning zij/hij nodig heeft.
- ✓ Vraagt hulp bij de docent, mentor of dyslexiecoördinator (HAVO/VWO-locatie) wanneer dat nodig is.
- ✓ Schrijft bovenaan haar/zijn toetsbladen de letter S of het woord “Steinpas” (VMBO-locatie) of een grote D (HAVO/VWO-locatie).
- ✓ Is verantwoordelijk voor de technische hulpmiddelen die zij/hij gebruikt en gaat hier verantwoordelijk mee om.
- ✓ Weet zelf hoe zij/hij de technische hulpmiddelen kan gebruiken; weet er zelfstandig mee om te gaan.
- ✓ Maakt alleen van die faciliteiten gebruik waar zij/hij recht op heeft. Bij misbruik van de compenserende faciliteiten vervallen deze per direct.
- ✓ Oefent zowel op school als thuis zoveel mogelijk met lezen en/of schrijven.

Ouders

Ouders kunnen zelf ook een ondersteunende en stimulerende rol spelen voor hun kind met dyslexie. Van ouders verwachten wij dat zij hun kind stimuleren om zelf verantwoordelijk te zijn voor het eigen leren en meedenken in het vinden van oplossingen. Ouders worden aangemoedigd om contact op te nemen met de mentor wanneer zij problemen ervaren die gerelateerd zijn aan de dyslexie van hun kind. Tijdens de oudergesprekken is er de gelegenheid om de voortgang van de leerling te bespreken. Mocht de begeleiding op school niet toereikend zijn, dan onderzoekt school samen met ouders en leerling welke extra hulp en ondersteuning buiten school helpend zouden kunnen zijn.

5. In de les

Extra mogelijkheden voor de begeleiding van de leerling met dyslexie

Voor de vakdocent is het belangrijk om te weten waar de persoonlijke kansen en mogelijkheden van de leerling met dyslexie liggen. Elke docent kan door eenvoudige maatregelen in te zetten veel betekenen voor de leerling. Deze maatregelen zijn met name bedoeld om de leerling zelfvertrouwen te geven en succeservaringen op te laten doen. Het is belangrijk voor de leerling dat de docent de leesproblemen erkent. De vakdocent maakt de problemen bespreekbaar door er open mee om te gaan.

Tijdens de les kan een docent een aantal faciliteiten bieden afhankelijk van de onderwijsbehoefte van de leerling. Hieronder volgt een overzicht waar een leerling met dyslexie behoefte aan *kan* hebben:

- Opdrachten staan op het bord;
- Extra tijd bij het maken van opdrachten;
- Zorgen dat er van eigen fouten geleerd wordt;
- Werkboek/schrift checken;
- Regelmatig nakijken;
- Hulp bij het maken van aantekeningen;
- Overzichtelijke en sobere lay-out;
- Tijd geven om tekst rustig door te lezen;
- Voorleesbuddy (medeleerling);
- Wisselende werkvormen zodat de leerling zijn sterke kant kan laten zien;
- Korte en krachtige mondelinge instructie;
- Helder taalgebruik hanteren;
- Leerwerk in stukken verdelen;
- Tijd om de laptop op te starten en spraakondersteuning in te schakelen;
- Rekening houden met overig huiswerk (vooral moderne vreemde talen).

De Steinpas (VMBO-locatie)

De leerling krijgt een Steinpas waarop staat aangegeven waar de leerling volgens het onderzoeksrapport (en/of de verklaring) recht op heeft. Wanneer de ondersteuningsbehoefte van de leerling duidelijk is, wordt deze informatie verwerkt op de Steinpas. De zorgcoördinator laat de pas maken en de pluscoach/orthopedagoog reikt deze uit aan de leerling.

De faciliteiten die op de Steinpas vermeld kunnen staan, zijn:

1. Verlengde toetstijd;
2. Beperkt meetellen spelling in het eerste en tweede leerjaar (in sommige situaties);
3. Gebruik technische hulpmiddelen (voorleessoftware & Chromebook).

In Magister wordt een aantekening gemaakt in het logboek, waarin de informatie die op de Steinpas staat ook wordt vermeld. Als de leerling een toets heeft, noteert hij/zij op het antwoordblad boven het cijfervak een S of het woord "Steinpas".

De Toetspas (HAVO/VWO-locatie)

De leerling krijgt een Toetspas die aangeeft welke faciliteiten aan de leerling zijn toegekend. De leerling ontvangt deze Toetspas en heeft deze altijd bij zich op toetsdagen. De faciliteiten die op de Toetspas vermeld kunnen staan zijn:

1. Verlengde toetstijd;
2. Gebruik technische hulpmiddelen (L2S/IntoWords);
3. Aangepaste luistertoets;
4. Spelling;
5. Tafelkaart.

Schoolbrede afspraken waar ook leerlingen met dyslexie bij gebaat zijn

- ✓ Een repetitie wordt één week van tevoren opgegeven.
- ✓ Het huiswerk wordt duidelijk in Magister genoteerd.
- ✓ De toetsen worden nabesproken, klassikaal of individueel.
- ✓ De leerstof wordt op verschillende manieren aangeboden en er wordt rekening gehouden met verschillende leerstijlen.

Toetsen en beoordeling

Er zijn enkele specifieke afspraken gemaakt rondom toetsen en beoordelen van taken van een leerling met dyslexie. Schoolbrede afspraken zijn:

- ✓ De toets wordt gemaakt in lettertype Arial 12 regelafstand 1,5.
- ✓ De lay-out van de toets is overzichtelijk.
- ✓ Extra tijd bij schriftelijk werk, indien nodig/gewenst (bij SO's, repetities en toetsen voor het schoolexamen is dit afhankelijk van de duur van de toets. Op het CSE is de verlenging standaard een half uur).
- ✓ Digitaal toetsen met spraakondersteuning is toegestaan, indien dit specifiek is vermeld op de Steinpas/Toetspas en de leerling in het bezit is van een programma voor spraakondersteuning.
- ✓ Als de resultaten voor toetsen achterblijven, kan de leerling het dringend advies krijgen gebruik te maken van technische hulpmiddelen.

Op de HAVO/VWO-locatie zitten leerlingen die recht hebben op extra tijd in een apart lokaal. In dat lokaal zal een mapje klaarliggen met de toetsen die gemaakt moeten worden. De leerling moet zelf goed opletten in welk lokaal de extra tijd wordt geboden. Wanneer een leerling met dyslexie gebruik wil maken van een laptop, dan zal er in de toetsweken ook in een apart lokaal door school een laptop met usb-sticks klaar worden gezet voor de leerling. Bij de schoolexamens en de centrale examens is er tevens een andere ruimte beschikbaar.

Op de VMBO-locatie zitten leerlingen tijdens de schoolexamens in een apart lokaal. Gedurende de centrale examens zitten deze leerlingen op de voorste rijen in de gymzaal. Gedurende reguliere toetsen, zitten de leerlingen met hun klasgenoten in het klaslokaal.

6. Voorlichtingsbijeenkomst dyslexie

Tijdens de middelbare school worden leerlingen zich bewuster van de dyslexie. Ze merken dat ze tegen schoolzaken aanlopen en meer tijd nodig hebben. Hierdoor kan de leerling aan zichzelf gaan twijfelen en kan het zelfvertrouwen zakken.

Op de VMBO-locatie bieden wij voor brugklasleerlingen en voor ouders een voorlichtingsbijeenkomst over dyslexie. In deze bijeenkomst wordt informatie gegeven over de faciliteiten waar leerlingen met dyslexie recht op hebben. Daarnaast wordt de spraakondersteuningssoftware IntoWords op de Chromebook geïnstalleerd en wordt hier uitleg over gegeven. Leerlingen waarbij gedurende de middelbare schooltijd dyslexie gediagnosticeerd wordt, worden uitgenodigd voor een persoonlijk gesprek waarin de faciliteiten voor leerlingen met dyslexie uitgelegd wordt en IntoWords op de Chromebook geïnstalleerd wordt.

Op de HAVO/VWO-locatie worden voor leerlingen met dyslexie ondersteuningsgesprekken aangeboden. Hier worden de leerlingen begeleid in het omgaan met dyslexie. Het doel is om leerlingen bewuster te maken van wat dyslexie is en ze te helpen met de acceptatie hiervan. De leerlingen leren om zelf verantwoordelijkheid te nemen en om er actief mee om te gaan. Tijdens deze momenten kunnen ze met andere leerlingen met dyslexie in gesprek gaan. De leerlingen kunnen onderling tips en trucs uitwisselen en hun ervaringen delen.

7. ICT-ondersteuning

Op VMBO-locatie werkt iedere leerling met een Chromebook. Een Chromebook kan voor een leerling met dyslexie een goede vorm van ondersteuning bieden. Op de HAVO/VWO-locatie kan in overleg met de dyslexie- en zorgcoördinator een laptop ingezet worden. Op de Chromebook/laptop kunnen programma's geïnstalleerd worden die leerlingen spraakondersteuning bieden (Kurzweil, Sprint, L2S, enz.) en is het (in bepaalde gevallen) mogelijk dat de lesmaterialen (boeken) en toetsen worden voorgelezen. Op het Minkema College hebben wij voor iedere leerling de mogelijkheid om gebruik te maken van de voorleessoftware IntoWords. De leerling kan dit kosteloos downloaden op zijn of haar Chromebook/laptop. De leerling met dyslexie kan gebruik maken van dit programma tijdens huiswerk, opdrachten en toetsen.

Ook voor leerlingen die geen spraakondersteuning nodig hebben, kan de Chromebook/laptop ondersteunend worden ingezet voor het leerproces: zo kan de tekst worden vergroot en kan er gebruik worden gemaakt van spellingscontrole tijdens het typen. Op de HAVO/VWO-locatie is de inzet van een laptop in overleg. Voor leerlingen die moeite hebben met automatiseren kan het werken met WRTS (een digitaal overhoor programma) een positieve uitwerking hebben op de leerresultaten.

8. Dispensatie

VMBO-locatie

Dispensatie voor een taal wordt alleen in uitzonderlijke situaties verleend. Allereerst zal moeten zijn aangetoond dat een leerling, als gevolg van zijn of haar dyslexie, niet in staat is bepaalde onderdelen van een vak op voldoende niveau te beheersen. Hierover wordt advies gevraagd aan de betrokken docenten. In enkele gevallen wordt ervoor gekozen een aangepast programma voor een vak aan te bieden. Voorwaarde voor het verlenen van dispensatie is dat de leerling gebruik maakt van alle geboden faciliteiten, dus ook van spraakondersteuningssoftware.

Bij het verlenen van dispensatie volgen wij daarnaast de door de onderwijsinspectie vastgestelde voorwaarden. Voor alle duidelijkheid; de onderwijsinspectie heeft bepaald dat er vrijstelling gegeven kan worden voor één vreemde taal, dus Duits óf Frans. Voor Nederlands en Engels kan geen vrijstelling worden verleend.

HAVO/VWO-locatie: De onderbouw

Dispensatie voor een vreemde taal is in de onderbouw niet mogelijk. Er kan bij Duits of Frans in uitzonderlijke gevallen wel worden gekozen voor een aan de leerling aangepast programma. Voordat hiertoe wordt besloten, zal eerst moeten zijn aangetoond dat een leerling alleen als gevolg van de dyslexie voor Frans of Duits niet kan voldoen aan de overgangsnorm. Zodra een leerling vanwege de dyslexie niet het diploma kan behalen dat bij zijn of haar niveau past kan worden besproken of er een aangepast programma moet komen. Hierover wordt advies gevraagd aan de betrokken docenten. Er kan dan een vervangend programma voor de taal worden aangeboden.

De bovenbouw: HAVO

Per 1 augustus 2007 is een tweede moderne vreemde taal in de bovenbouw van het havo in drie van de vier profielen niet verplicht. Havoleerlingen kunnen de tweede moderne vreemde taal vermijden door een ander profiel te kiezen dan cultuur en maatschappij.

De bovenbouw: VWO

Leerlingen in de bovenbouw van het VWO moeten naast Engels een tweede moderne vreemde taal volgen: Frans of Duits. Hiervoor is dispensatie, onder door de onderwijsinspectie geformuleerde voorwaarden, wel mogelijk. De leerling moet in plaats van de taal een vervangend vak kiezen met een normatieve studielast van ten minste 440 uren. Voor leerlingen op het gymnasium is geen ontheffingsmogelijkheid geregeld, omdat daar de klassieke taal in plaats van de tweede moderne vreemde taal komt. Dispensatie wordt alleen in uitzonderlijke gevallen verleend en ook hier geldt dat eerst zal moeten zijn aangetoond dat een leerling alleen als gevolg van de dyslexie niet in staat is om te voldoen aan de overgangsnormen en het behalen van een diploma op zijn of haar niveau niet

mogelijk is. Hierover wordt advies gevraagd aan de betrokken docenten. Aangezien het verlenen van dispensatie voor een tweede moderne vreemde taal alleen unieke gevallen betreft en niet om een generiek recht op grond van een dyslexieverklaring gaat, zal een adviescommissie bestaande uit de leerlingcoördinator, de afdelingsleider, de dyslexiecoördinator en de zorgcoördinator op grond van onderstaande aandachtspunten een advies voorleggen aan de directeur onderwijs. De directeur onderwijs zal uiteindelijk de definitieve beslissing nemen en deze in een ondertekende brief meedelen.

De aandachtspunten zijn:

- De aanbevelingen in het dyslexierapport;
- De behaalde rapportcijfers voor de talen gedurende de afgelopen drie jaar en de bevindingen van de talendocenten;
- De leerlingkenmerken;
- De behaalde rapportcijfers voor de andere vakken;
- De bevindingen van ouder(s)/verzorger(s) op het gebied van de moderne vreemde taal.

9. Examenregeling

Schoolexamens

Bij schoolexamens heeft een school de mogelijkheid om faciliteiten te bieden die zijn aangepast op de individuele begeleidingsbehoefte van de leerling. Uit gesprekken met leerlingen blijkt bijvoorbeeld dat zij veel last kunnen hebben van tijdsdruk (o.a. door klasgenoten die eerder klaar zijn met de toets) en omgevingsgeluid. Daarom is er een apart lokaal voor leerlingen met een dyslexieverklaring tijdens de schoolexamens.

Wij bieden tijdens SE-weeken:

- ✓ Toetstijdsverlenging, de hoeveelheid extra tijd hangt af van de duur en het type SE.
- ✓ Bij toetsen met veel tekst wordt, indien mogelijk, gewerkt met gesproken ondersteuning via de computer.

Centraal examen in mei

De leerling met een dyslexieverklaring kan voor het centraal examen aanspraak maken op een wettelijke regeling. Deze regeling geeft de directeur de volgende bevoegdheid: “toestaan dat een gehandicapte kandidaat het examen geheel of gedeeltelijk aflegt op een wijze die is aangepast aan de

mogelijkheden van die kandidaat". Een aanvullende eis is dat de leerling gedurende de schoolloopbaan daadwerkelijk is begeleid en gewend is om te werken met de aanpassingen (bijvoorbeeld het gebruik van een Daisyspeler of een laptop met een spraakondersteuningsprogramma). Zowel de verklaring en het onderzoeksrapport moeten hiervoor in het dossier aanwezig zijn.

Voor wat betreft de lay-out van de Centrale examens geldt dat lettertype Arial, grootte 12 gebruikt wordt bij toetsen in alle leerjaren, dit geldt dus ook voor examenwerk.

De leerlingen van de basis- en kadergerichte leerweg krijgen bij hun Centraal eindexamen een beeldschermexamen. Bij dit examen is er een speciale versie voor leerlingen met dyslexie, waarbij alle tekst wordt voorgelezen.

Verder bieden wij tijdens het CE:

- Toetstijdsverlenging;
- Bij schriftelijke examens: gebruik Daisy speler (de mentoren hebben geïnventariseerd welke leerlingen gebruik maken van een Daisy-speler tijdens het centraal examen);
- Bij beeldschermexamens gesproken ondersteuning;
- Gebruik van (eigen) laptop of gebruik van computer in verband met gesproken ondersteuning en/of schrijfondersteuning (spellingscontrole toegestaan). Hierover worden voor elke leerling individueel besluiten genomen, zie ook de tekst hieronder.

Tot slot kunnen er, in overleg met mentor, zorgcoördinator en het examensecretariaat, aanvullende afspraken worden gemaakt met de leerling, passend binnen de mogelijkheden van de school en voortkomend uit de aanbevelingen in de dyslexieverklaring. Ook hierbij geldt dat de leerling gedurende de schoolloopbaan daadwerkelijk is begeleid en gewend is om te werken met de aanpassing.

NB: Aanvullende maatregelen op basis van de dyslexieverklaring:

Afspraken dienen in overleg met mentor, zorgcoördinator en het examensecretariaat vastgelegd te worden **vóór 1 oktober van het examenjaar**.

10. Informatie voorziening

Het beleid van het Minkema College ten aanzien van dyslexie staat op de website en is te vinden onder de zoekterm 'dyslexie'. Hierbij moet opgemerkt worden dat het beleid van beide locaties van elkaar verschilt. De mentor is de spil van de begeleiding, ook ten aanzien van dyslexie. Ouders en leerlingen kunnen aan de mentor vragen stellen. Als het nodig is, kan voor het beantwoorden van de vragen advies ingewonnen worden bij de zorgcoördinator.

Open dag (VMBO-locatie)

Tijdens de open dag is een lokaal gereserveerd voor de leerlingbegeleiding. In dit lokaal staan de zorgcoördinatoren die informatie verstrekken over het dyslexiebeleid van het Minkema College. Ook kunnen zij vragen van ouders en leerlingen hierover beantwoorden.

Ouderinformatieavond (VMBO-locatie)

Aansluitend aan de informatieavond voor ouders van brugklasleerlingen wordt voor ouders van leerlingen met dyslexie een informatiebijeenkomst georganiseerd. Tijdens deze bijeenkomst wordt het dyslexiebeleid besproken en concreet gemaakt.

Startgesprek met de mentor (VMBO-locatie)

In het startgesprek met de leerling met dyslexie informeert de mentor bij de leerling welke ondersteuning hij/zij nodig heeft ten aanzien van de dyslexie. De mogelijke faciliteiten worden besproken (verlengde toetstijd en het gebruik van technische hulpmiddelen). Deze ondersteuningsbehoefte wordt in het Stein Succes Plan vermeld en in Magister gezet. Gedurende het schooljaar verzamelt de mentor signalen over het functioneren van de leerlingen met dyslexie (van leerling, ouders, team) en neemt actie als dat nodig is.

Open dag (HAVO/VWO-locatie)

Tijdens de open dag is er voor de zorgcoördinatoren een plek gereserveerd in de aula. Daar zal de dyslexiecoördinator ook informatie verschaffen over het dyslexiebeleid van de locatie en vragen van ouders en toekomstige leerlingen hierover kunnen beantwoorden.

Startgesprek met de dyslexiecoördinator (HAVO/VWO-locatie)

In het startgesprek met de leerling met dyslexie informeert de dyslexiecoördinator bij de leerling welke ondersteuning er nodig is ten aanzien van de dyslexie. De faciliteiten worden besproken en er wordt besloten met welke faciliteiten er wordt begonnen. Deze ondersteuningsbehoefte wordt vastgelegd in Magister en gedurende de schoolloopbaan kan deze aangepast worden. De leerling krijgt

zelf een Toetspas waarop de toegekende faciliteiten zijn vastgelegd en dient deze zelf mee te nemen en zichtbaar op tafel te leggen bij toetsen.

11. Lijst met gebruikte afkortingen

CE:	Centraal Schriftelijk Eindexamen
SE:	School examen (PTA's)
SO:	Schriftelijke overhoring
TRIA:	Voorbespreking voor de rapportvergadering (mentor, zorgcoördinator en coördinator leerlingzaken)

12.FAQ (uit 'masterplan dyslexie')

Hoeveel tijdverlenging krijgen leerlingen met dyslexie bij examens?

Leerlingen met een dyslexieverklaring hebben bij het centraal examen recht op een standaard tijdverlenging van 30 minuten. Er wordt nagegaan of de leerling daar ook echt behoefte aan heeft.

Voor het centraal schriftelijk en praktisch examen (CSPE) in het VMBO geldt de tijdverlenging niet voor praktische opdrachten waarbij lezen geen rol speelt. Bij kleine CSPE-onderdelen kan per onderdeel een kortere tijdverlenging passender zijn – bij een korte leestekst past geen halfuur verlenging.

Bij het schoolexamen hebben leerlingen dezelfde rechten als bij het centraal examen, dus ook recht op meer leestijd. Ook hier geldt weer dat tijdverlenging bij voorkeur in verhouding moet zijn met de toets: bij korte toetsen of toetsen met nauwelijks leeswerk is minder tijdverlenging nodig dan bij een lang examen met veel bronnenmateriaal en leeswerk. Leerlingen die gebruikmaken van de tijdverlenging maken het SE in een apart lokaal.

Mogen examens worden vergroot voor leerlingen met dyslexie?

Nee, de tekst van de examens mag niet worden vergroot. Vanaf 2013 is Arial puntgrootte 12 de nieuwe standaardletter voor het eindexamen. De leerlingen werken voor alle toetsen vanaf leerjaar 1 met deze standaard.

Gelden voor leerlingen met dyslexie andere correctievoorschriften voor spelling?

Nee, de exameneisen zijn voor alle leerlingen hetzelfde. Dit geldt ook voor de correctievoorschriften voor spelling. Bij het schoolexamen bepaalt de school zelf in welke mate spelling meeweegt bij de correctie. De school mag daarbij geen uitzondering maken voor leerlingen met dyslexie: de correctievoorschriften gelden voor *alle* leerlingen.

Spelling wordt bij de centrale examens streng beoordeeld. Maakt een leerling twee keer dezelfde fout, dan wordt deze twee keer fout gerekend. Toch weegt spelling nooit zwaarder dan ongeveer een tiende van het totaal aantal te behalen punten voor het examen. Een leerling met dyslexie kan nooit meer dan één punt aftrek krijgen voor spelling en kan deze compenseren door tekstbegrip en andere essentiële taalvaardigheden.

Mogen leerlingen met dyslexie gebruikmaken van een tekstverwerker met spellingscontrole en digitaal woordenboek?

De school kan leerlingen bij het examen gebruik laten maken van een tekstverwerker met spellingscontrole. De school onderzoekt of de leerling behoefte heeft aan een technisch hulpmiddel. Bij de examens waar een woordenboek mag worden gebruikt, is een digitaal woordenboek niet toegestaan.

Heeft een school toestemming nodig van de inspectie voor aanpassingen of vrijstellingen voor leerlingen met dyslexie?

Nee, de directie van de school besluit binnen de kaders van de wet over een aangepaste afname van het eindexamen en eventuele aanpassingen of vrijstellingen in het onderwijsprogramma. De onderwijsinspectie hoeft hiervoor geen toestemming te verlenen. Wel moet de directie de aanpassingen bij de inspectie melden en onderbouwen op basis van het dossier van de leerling. In artikel 55 van het eindexamenbesluit staat dat dit 'zo spoedig mogelijk' moeten gebeuren. Deze bepaling onderstreept vooral het belang van een goede afstemming tussen de ondersteuning in het onderwijs en bij het eindexamen.

Let wel: het ontbreken van een reactie van de inspectie kan niet worden opgevat als toestemming. Als gekozen is voor een aanpassing die buiten de voorschriften valt (bijvoorbeeld een andere beoordeling van spelling of het toestaan van een digitaal woordenboek) kan de inspectie ook achteraf het examen ongeldig verklaren.

Voor het melden van aanpassingen bij het afnemen van het examen kan de school gebruikmaken van het meldingsformulier 'Afwijkende wijze van examineren' in het Internet Schooldossier. Een onderdeel van dat dossier is de dyslexieverklaring van de leerling.

Zijn scholen verplicht om aanpassingen of vrijstellingen te verlenen aan leerlingen met dyslexie?

Ja, tot op zekere hoogte. In tegenstelling tot wat het woordje 'kan' in artikel 55 van het examenbesluit doet vermoeden – *De directeur kan toestaan dat een gehandicapte kandidaat het examen geheel of gedeeltelijk aflegt op een wijze die is aangepast aan de mogelijkheden van die kandidaat* – is het bieden van adequate ondersteuning voor leerlingen met dyslexie niet vrijblijvend. 'Kan' zal veeleer als 'moet' moeten worden geïnterpreteerd.

Scholen en schoolbesturen hebben een zorgplicht: alle leerlingen die worden aangemeld of staan ingeschreven en die extra ondersteuning nodig hebben, moet een passend onderwijsaanbod worden geboden. Dat betekent onder meer dat de school leerlingen adequaat moet compenseren voor de gevolgen van hun dyslexie, bijvoorbeeld door het gebruik van hulpmiddelen toe te staan.

Kan een leerling met dyslexie vrijstelling krijgen voor Nederlands of Engels?

Nee, vrijstelling voor Nederlands of Engels is niet mogelijk. Nederlands en Engels zijn verplichte vakken voor alle leerlingen; het minimale niveau dat leerlingen moeten behalen is vastgelegd in de kerndoelen. Artikel 11d van de Wet op het voortgezet onderwijs (WVO) biedt weliswaar ruimte om in individuele gevallen ontheffing te verlenen voor onderdelen van de kerndoelen, maar dit heeft alleen maar zin voor onderdelen van vakken die in de onderbouw worden afgesloten. Nederlands en Engels zijn verplichte eindexamenvakken. Voor examenvakken kan geen ontheffing worden verleend.

Gelden bovenstaande regels alleen voor leerlingen in het eindexamenjaar?

Nee, dezelfde regels gelden voor leerlingen in alle leerjaren.

12. Achtergrondinformatie & Bruikbare websites

Protocol Dyslexie: Henneman, K., Bekebrede, J., Cox, A., & De Krosse, H. (2013). Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs (Herz. ed.). Nijmegen, Nederland: Steunpunt Dyslexie

Stichting Dyslexie Nederland (2016). Dyslexie. Diagnose en behandeling van dyslexie. (Herz. ed.). Brochure van de Stichting Dyslexie Nederland. (zie voor een digitale versie: www.stichtingdyslexienederland.nl).

Steunpunt Dyslexie: <http://www.steunpuntdyslexie.nl/>

Cito: www.cito.nl

Startpagina dyslexie: <http://dyslexie.startpagina.nl>

Dyslexie wegwijzer: <http://www.dyslexiewegwijzer.nl>

Hulpsites voor leerlingen:

www.beterspellen.nl

www.wrts.nl

<https://quizlet.com/nl>